

# InDret

## *Els efectes de la prescripció en el dret civil de Catalunya*

**Josep Ferrer Riba**  
**Facultat de Dret**  
**Universitat Pompeu Fabra**

**Working Paper de Dret Català núm: 3**  
**Barcelona, abril de 2003**  
[www.indret.com](http://www.indret.com)

### ***Abstract***

L'aprovació de la primera llei del Codi civil de Catalunya (Llei 29/2002, de 30 de desembre) ha renovat en profunditat el dret català de la prescripció extintiva, en dotar-lo d'un marc institucional complet. En aquest article examino com s'hi regulen alguns dels tòpics que s'acostumen a tractar com a "efectes de la prescripció": l'extinció de les pretensions i les seves conseqüències, la compensació de deutes prescrits i la incidència de la prescripció en les garanties. En aquest darrer àmbit, analitzo l'abast i les repercussions que tindrà, en els plans substantiu i registral, el seguiment estricte del principi d'accessorietat, d'acord amb el qual l'extinció per prescripció d'una pretensió principal s'estén a les accessòries. Per al tractament d'aquests temes –que no han tingut en el nou codi la completesa i el grau de desenvolupament normatiu que segurament haurien estat desitjables– he partit dels principis de certesa de les relacions jurídiques i de seguretat del tràfic que fonamenten l'institut de la prescripció i he tingut en compte la concepció jurídico-positiva de la prescripció que ha seguit el legislador català, la legislació i doctrina espanyoles sobre garanties, i algunes propostes i realitzacions normatives remarcables en el dret europeu contemporani.

### ***Sumari***

- 1. Introducció**
- 2. L'objecte de la prescripció**
- 3. La prescripció de pretensions exercitades en forma d'excepció: la compensació de deutes prescrits**
- 4. La prescripció de pretensions en els crèdits garantits**
  - 4.1. L'extensió de l'efecte extintiu: abast del precepte**
  - 4.2. La distinció entre garanties accessòries i garanties autònomes**
  - 4.3. L'efecte extintiu de la pretensió derivada de la garantia per via de propagació de l'extinció de la pretensió principal**
  - 4.4. La cancel·lació registral d'inscripcions d'hipoteca o de condicions resolutòries pel transcurs del termini de prescripció**
- 5. Materials normatius**
- 6. Bibliografia**

## 1. Introducció

L'aprovació de la primera llei del Codi civil de Catalunya (*Llei 29/2002, de 30 de desembre*) ha comportat una renovació substancial del dret de la prescripció extintiva. Com és sabut, la regulació institucional de la prescripció en el dret català es trobava reduïda, abans d'aquesta reforma, a una norma de la Compilació en matèria de terminis (art. 344 CDCC), a banda de diverses disposicions particulars, encara vigents, que estableixen terminis especials de prescripció i ocasionalment fixen alguna regla per al seu còmput. El llibre primer del nou codi, inclòs en l'esmentada llei, ha optat per regular el règim de la prescripció en la seva integritat –com escau a un codi amb voluntat de completesa– en els vint-i-quatre articles del capítol I del seu títol II (art. 121-1 a 121-24 CCCat), als quals segueix una regulació, bastant més sumària, de la caducitat.

Al marge de la iniciativa codificadora que l'ha propiciat, la reforma de la prescripció s'explica en primer lloc per la necessitat, sentida des de feia temps, de reduir el termini trentenari provinent de l'Usatge *Omnes causae*, que per la seva durada tan excessiva –en el cas de les accions personals– havia estat preterit *de facto* pels tribunals, en benefici del quinzenal de l'art. 1964 del CC espanyol (LAMARCA, 1999: 965-971). El legislador ha aprofitat l'ocasió, però, per a replantejar tots els nuclis temàtics del règim de la prescripció (inici del còmput; interrupció, suspensió i preclusió de terminis; efectes, al·legació i renúncia), depurar-ne la terminologia, fer-ne una presentació sistemàtica més acurada, clarificar alguns punts fins ara dubtosos i introduir-hi algunes modificacions remarcables (per als antecedents i una justificació de propostes legislatives, RIVERO, 2002: 393-427).

El resultat ha estat una regulació bastant híbrida, que conserva la influència del dret espanyol fins ara aplicat a Catalunya, però que incorpora també preceptes inspirats en el dret comparat contemporani. L'empremta del codi espanyol es percep en la legitimació per al·legar i fer valer la prescripció (que té una regulació anàloga a la d'altres ordenaments llatins), en l'atorgament d'efectes a la prescripció en perjudici de qualsevol persona i, sobretot, en la generositat amb què se segueix admetent la interrupció per reclamació extrajudicial (si bé hom ha sostingut, sense massa fonament a tenor del sistema de fonts establert per la Compilació, que l'art. 1973 CC no s'aplicava en aquest punt a Catalunya, per contradir el dret romà: MARCO, 1999: 163). La incidència del dret comparat es manifesta, en especial, en l'escurçament generalitzat i simplificació del sistema de terminis, la fixació d'un *dies a quo* subjectiu per al còmput d'aquests, l'admissió de la suspensió dels terminis –vicissitud gairebé ignorada pel dret civil espanyol– per raons personals, familiars, successòries o de força major, i l'establiment d'un termini general de preclusió destinat a reequilibrar les incerteses que poden suscitar els elements subjectius introduïts per les noves regles de còmput. Aquesta influència del dret comparat, sobretot de la llei de 2001 de reforma del BGB alemany i de les regles sobre prescripció dels *Principis del dret europeu de contractes* (que pretenen abastar el dret d'obligacions en general i no només les obligacions contractuals), s'ha posat sobretot de relleu en l'assimilació de l'instrumental tècnic més que no pas en les solucions de detall finalment adoptades, que en alguns casos haurien requerit una reflexió més detinguda (sobre els antecedents de la reforma alemanya, pel

que fa a la prescripció, v. el dictamen de PETERS/ZIMMERMANN, 1981: 77-373; per al comentari dels treballs prelegislatius i del text de la Llei de de reforma del dret d'obligacions de 2001, v. també ZIMMERMANN, 2001a i 2001b, *in totum*, i 2002b: 9-43; quant als principis i al dret comparat europeu en matèria de prescripció, v., del mateix autor, 2002a: 62-169).

En aquest treball analitzo les novetats que presenta la regulació codificada de la prescripció i alguns dels problemes que pot plantejar la seva aplicació en allò que es refereix als seus efectes. Els efectes de la prescripció estan íntimament lligats amb el seu objecte i per tant començaré fent referència a aquesta qüestió. A continuació, tractaré de dos supòsits particularment controvertits quant als efectes de la prescripció, el de l'oposició de pretensions prescrites i el de la incidència de la prescripció en les garanties.

## **2. L'objecte de la prescripció**

L'art. 121-1 CCCat, que encapçala el capítol de la prescripció, disposa, sota la rúbrica "*Objecte*", que:

*"La prescripció extingeix les pretensions relatives a drets disponibles, tant si s'exerceixen en forma d'acció com si s'exerceixen en forma d'excepció. S'entén com a pretensió el dret a reclamar d'altri una acció o una omissió".*

Seguint el criteri avui dominant en els ordenaments europeus continentals, el dret català ha adoptat, respecte de l'objecte i els efectes de la prescripció, un enfocament de dret substantiu i no de dret processal. Tot i la referència de l'art. 121-1 del nou codi al binomi acció - excepció, amb clares connotacions processals, la prescripció no opera només com un mitjà de defensa enfront d'una petició de tutela jurisdiccional. La prescripció pot ser al·legada i produir efectes fora de judici (art. 121-4) i se'n poden valer terceres persones perjudicades en els seus interessos legítims, amb l'únic límit de la sentència ferma (art. 121-5 b).

Tot i aquesta consideració substantiva, l'*objecte de la prescripció no és el dret subjectiu, sinó la pretensió*, entesa com el dret a reclamar a qui correspongui el respecte o la satisfacció del dret subjectiu per mitjà d'una determinada conducta activa o passiva. En aquest punt, el nou dret català de la prescripció pretén superar la relativa indefinició del codi espanyol, fruit de la regulació conjunta de la prescripció i la usucapió, i evitar així les controvèrsies que la seva falta de claredat ha suscitat (cf., p. ex., REGLERO, 1994: 39-52). En posar el centre de gravetat de la prescripció en la pretensió, el codi català sembla adherir-se a la dogmàtica alemanya, que a mitjan segle XIX, amb l'obra de Bernhard Windscheid, va encunyar el concepte jurídic-substantiu de pretensió (*Anspruch*) i mig segle més tard el va acabar incorporant, molt didàcticament, al § 194 BGB (v. les referències històriques a ZIMMERMANN, 2002a: 70-71). De fet, l'art. 121-1 CCCat segueix el dret alemany fins al punt de reproduir la definició de pretensió continguda en aquest paràgraf del BGB.

L'assimilació amb el codi alemany, però, no és absoluta. El dret català segueix entroncant, en un cert sentit, amb la concepció tradicional de la prescripció en els ordenaments llatins com un fenomen extintiu (qualitat que històricament s'ha reflectit fins i tot en la seva denominació habitual de "prescripció extintiva") i, d'aquesta manera, afirma que la prescripció té *eficàcia extintiva de la pretensió*. El dret alemany, en canvi, rebutja aquest suposat efecte extintiu (v., per tots, GROTHE, 2001: 2030) i es limita a afirmar que "un cop produïda la prescripció el deutor està legitimat per a refusar la prestació" (§ 214.1 BGB). El precepte se centra en l'efecte defensiu o inhibitori de la prescripció, que permet a una persona adoptar una actitud de refús, basada en el mer transcurs del temps, enfront d'una reclamació aliena, però sense entrar a dilucidar l'estat en què queda la pretensió prescrita.

Aquest enfocament del BGB, que coincideix amb el que proposa la comissió redactora dels *Principis del dret europeu de contractes* (art. 14:501), sembla *a priori* més encertat que el del codi català, perquè evita la incongruència en què cau posteriorment aquest, quan, en regular els efectes de la renúncia a la prescripció consumada, a l'art. 121-10.4, disposa que aquesta renúncia "*deixa subsistent la pretensió a què es refereix*", de manera incongruent amb la producció de l'efecte extintiu de la pretensió que suposadament ha tingut lloc el dia que es va complir el termini prescriptiu (art. 121-8.1 CCCat). D'altra banda, però, la concepció defensiva dels efectes de la prescripció que propugna el dret alemany condueix a conseqüències –quant a la incidència de la prescripció sobre les garanties– que des d'una perspectiva de política jurídica semblen menys recomanables, com veurem, a les que es deriven del dret català, que es poden explicar millor des d'una "lògica extintiva" de la prescripció. La lliçó que s'ha d'extreure d'això és que no cal donar excessiu valor a les construccions dogmàtiques i que no mereix la pena intentar-ne una quadratura perfecta si això significa predeterminar acríticament decisions legislatives o jurisprudencials que han de ser adoptades només a la vista dels seus costos i beneficis per a les parts afectades o per al conjunt de destinataris del sistema jurídic.

Sigui com sigui, la subsistència del dret subjectiu després de la consumació de la prescripció justifica, precisament, que aquesta hagi de ser al·legada (art. 121-4 CCCat), que pugui ser renunciada (art. 121-10 CCCat) i, sobretot, que no es pugui repetir allò que s'ha pagat en compliment de la pretensió prescrita, encara que s'hagi fet amb desconeixement de la prescripció (art. 121-9 CCCat). Aquestes conseqüències de la naturalesa de la prescripció són comunes, amb matisos, en el dret comparat contemporani, i les comparteix també el dret espanyol, encara que el codi de 1889 només es refereixi expressament a la renúncia de la prescripció (art. 1935 CC) i no al deure d'al·legació ni a la *soluti retentio* (p.ex., REGLERO, 1994: 71-79). En aquests punts, doncs, el codi català es limita a clarificar el dret que ja anteriorment s'aplicava a Catalunya i a introduir-hi alguna precisió addicional, com ara el reconeixement de la legitimació dels tercers per fer valer la prescripció si es veuen perjudicats per la seva manca d'oposició (art. 121-5 b), legitimació que es pot considerar una extensió lògica del dret d'aquestes persones a fer valer la prescripció renunciada pel seu deutor (cf. art. 1937 CC) (RIVERO, 2002: 404-405).

### ***3. La prescripció de pretensions exercitades en forma d'excepció: la compensació de deutes prescrits***

L'efecte extintiu de la prescripció, d'acord amb l'art. 121-1 CCCat que hem transcrit més amunt, s'estén a les pretensions relatives a drets disponibles que s'exerceixin en forma d'excepció. Amb aquesta fórmula, el codi sembla pressuposar la distinció entre les excepcions purament defensives, que pel seu contingut no inclouen un dret a reclamar de l'altra part una determinada conducta (com ara, per al·ludir al supòsit doctrinalment més citat, l'*exceptio non adimpleti contractus*, que faculta per a oposar-se al compliment de la prestació si l'altra part no ha complert la seva), de les excepcions que incorporen una vertadera pretensió i haurien pogut esgrimir-se també per via d'acció. Només aquestes segones, cal entendre, són susceptibles de prescripció.

En l'art. 121-1 CCCat, doncs, el terme "*excepció*", contraposat al d'"*acció*", s'ha d'entendre referit als motius d'oposició que s'al·leguen per a desvirtuar la pretensió actora però que, en el si d'un procés, no comporten la formulació d'una pretensió reconvençional, sinó merament la sol·licitud d'absolució (altrament, si hi hagués reconvençió, ens trobaríem ja davant de l'exercici d'una pretensió per via d'acció). El cas més emblemàtic d'aquestes excepcions és el de la compensació, que es pot al·legar sense reconvenir (si el demandat només pretén l'absolució i no la condemna al saldo que pogués resultar a favor seu), però que té un tractament processal equivalent al de la pretensió exercida per mitjà de demanda reconvençional, atès que pressuposa l'existència d'un crèdit que hauria pogut reclamar-se separatament (cf. art. 408 LEC, que disposa que l'al·legació de compensació podrà ser controvertida per la part agent en la forma previnguda per contestar a la reconvençió).

Pot el demandant, aleshores, adduir la prescripció del crèdit que li és oposat per compensació? Aquest interrogant guanya importància en el nou sistema de prescripció del dret català caracteritzat per un cert escurçament de terminis. La declaració de l'art. 121-1 CCCat respecte de les excepcions fa pensar que sí i, en via de principi, aquesta és la conclusió més coherent amb els fonaments de política jurídica de la institució de la prescripció (BYDLINSKI, 1996: 295-297; ZIMMERMANN, 2002a: 160-161): les condicions de defensa del deutor, el risc d'error judicial i la seguretat del tràfic es veuen afectats de la mateixa manera tant si el deute prescrit es fa valer per via de compensació com de reclamació directa.

La qüestió, però, no pot donar-se per tancada només des de la perspectiva institucional de la prescripció, sinó que ha d'examinar-se també en el marc del règim jurídic de la compensació. En aquest segon context, és discutible que pugui prosperar l'al·legació de la prescripció del crèdit que es pretén fer valer per via de compensació si s'entén, com s'ha mantingut tradicionalment, que l'art. 1202 CC espanyol sanciona l'automaticitat de l'efecte extintiu de les obligacions des que concorren les condicions de compensabilitat dels crèdits (VALPUESTA, 1991: 292-294, amb més cites). Si això fos cert, no procediria apreciar la prescripció quan, abans de la seva consumació, el crèdit prescrit reunia els requisits necessaris per a la seva compensació amb el contracrèdit, perquè aleshores un i altre

haurien quedat extingits *ipso iure* en la quantia concurrent (en aquest sentit es pronuncia expressament, per exemple, l'art. 1242 del codi civil italià).

Tanmateix, tot i el suport que els materials prelegislatius i la lletra de l'art. 1202 CC donen a aquesta tesi, convenç més la que sosté que la compensació requereix, per a la seva eficàcia, la declaració d'un dels creditors (DÍEZ-PICAZO, 1996: 552-555; LACRUZ/RIVERO, 1999: 297-299, amb més cites). Aquesta segona tesi, que també compta amb sòlids arguments normatius, és més respectuosa amb la llibertat de les parts i s'adiu millor amb els usos actuals del tràfic. Per a la majoria dels autors que la sostenen, l'art. 1202 CC ha d'interpretar-se aleshores en el sentit, més limitat, de conferir a la declaració de compensació eficàcia retroactiva al moment en què els crèdits van esdevenir compensables. És obvi, però, que aquesta reformulació de l'eficàcia de la compensació no decanta la balança a favor de la possibilitat que la part agent oposi eficaçment la prescripció del crèdit que el demandat pretén compensar: continua essent molt fàcil d'argumentar que el crèdit prescrit és compensable si no ho estava en el moment al qual es retrotreuen els efectes de la compensació declarada. Hi ha, a més, exponents molt respectables de dret comparat que avalen aquest argument, com el § 215 BGB, l'art. 120.3 del codi suís de les obligacions (OR), o l'art. 131(1) del llibre 6 del codi civil holandès (BW), que admeten la compensació del crèdit prescrit si no ho estava tan bon punt van concórrer els requisits per a la seva compensació.

Tot i això, considero superior com a proposta de política jurídica i, *de lege lata*, en el dret català, plenament defensable, la tesi contrària a l'eficàcia de la compensació dels crèdits prescrits. L'abast de l'eficàcia retroactiva de la compensació –a la qual indubtablement s'adhereix el codi espanyol– pot i ha de ponderar-se cas per cas a la vista de les seves possibles conseqüències (meritació d'interessos, incursió en mora, eficàcia de clàusules penals, facultat de resolució, incidència de la compensació en les situacions concursals, etc.), sense que hagi de determinar necessàriament, com si es tractés d'un imperatiu lògic ineluctable, la compensabilitat d'un crèdit després de la seva prescripció. La doctrina de la retroactivitat, com la de l'eficàcia *ope legis*, són expedients per resoldre conflictes d'interessos concrets (cf. ROJO AJURIA, 1992: 36 i seg., 208). És perfectament raonable una regla de dret que només permeti la compensació dels crèdits no prescrits, en coherència amb les finalitats que informen la institució de la prescripció, i que reconegui l'eficàcia retroactiva d'aquells que sí siguin compensables (BYDLINSKI, 1996: 281-283, 293).

Fent-ne, doncs, una anàlisi teleològica, la raó que principalment es pot adduir per defensar la compensació d'un crèdit prescrit és la protecció de la confiança del seu titular, que pot adoptar l'estratègia passiva de no reclamar-ne el pagament i esperar que l'altra part prengui la iniciativa, de manera que si aquesta pretén cobrar el seu crèdit li pugui ser oposada la compensació. No es veu, però, per què el dret ha de tutelar aquesta confiança, atesa la facilitat amb què hom pot fer valer la compensació –n'hi ha prou amb una declaració receptícia– o interrompre la prescripció, si ho comparem amb l'agreujament de les condicions de defensa (quant a la conservació de documents, fiabilitat o supervivència de testimonis, etc.) amb què es troba l'altra part quan li és oposada

intempestivament l'excepció de compensació. La regla de principi de l'art. 121-1 CCCat, favorable a l'extinció per prescripció de les pretensions incorporades a una excepció ha de prevaler, per tant, sobre qualsevol comprensió apriorística de l'efecte retroactiu de la compensació. Naturalment, el titular d'una pretensió prescrita podrà intentar oposar-la per a compensar el crèdit de l'altra part i, si aquesta no ho objecta, la prescripció no podrà ser apreciada d'ofici pel jutge i consegüentment la compensació produirà els seus efectes alliberatoris (ex art. 121-9 CCCat) (cf. ZIMMERMANN, 2002a: 161). Els *Principis del dret europeu de contractes* segueixen aquest mateix criteri i estableixen a més una regla per al cas que la declaració de compensació del crèdit prescrit es faci extrajudicialment:

Art. 14:503: *“Si el termini de prescripció d'una pretensió s'ha consumat, aquesta podrà malgrat tot ser compensada a no ser que el deutor hagi al·legat prèviament la prescripció o ho faci en els dos mesos següents a la notificació de la compensació”.*

Finalment, no crec tampoc que pugui argumentar-se, amb caràcter general, que és il·legítima la conducta del titular d'un crèdit que no en reclama el pagament fins al moment en què el contracrèdit del seu deutor susceptible de compensació ha sucumbit a la prescripció. Les conseqüències que es deriven d'aquesta conducta –certament oportunista– poden ser inequitatives si ambdues pretensions provenen d'una mateixa relació jurídica i estan interrelacionades, o bé si entre les parts hi ha una relació de tracte successiu que suscita la confiança fonamentada que els deutes recíprocs seran compensables en qualsevol moment. De reflexions d'aquesta índole prové el suggeriment, fet per PETERS i ZIMMERMANN (1981: 266) d'excloure els crèdits connexos (*konnexe Forderungen*) de l'aplicació de la regla de no-oposició dels crèdits prescrits, si bé sembla preferible afrontar aquests casos singularment amb l'aplicació, si escau, del principi de bona fe i de l'honradesa en els tractes (art. 111-7 CCCat) (per a una anàlisi més aprofundida de la inadequació d'aquesta proposta d'admissió de la compensació dels crèdits prescrits quan es troben connexos amb altres no prescrits, v. BYDLINSKI, 1996: 300-302).

#### **4. La prescripció de pretensions en els crèdits garantits**

##### *4.1. L'extensió de l'efecte extintiu: abast del precepte*

Una novetat significativa de la regulació codificada de la prescripció, pel que fa als seus efectes, és l'extensió de l'efecte extintiu d'una pretensió per causa de prescripció a les garanties accessòries que s'haguessin constituït per a assegurar el compliment de l'obligació:

Art. 121-8.2 CCCat: *“L'extinció per prescripció de la pretensió principal s'estén a les garanties accessòries, encara que no n'hagi transcorregut el termini propi de prescripció”.*

La redacció del precepte conté, segurament per comoditat de llenguatge, una certa el·lipsi: la declaració d'extinció es predica de les garanties (*“L'extinció per prescripció ... s'estén a les garanties”*), però, per coherència institucional, s'ha d'interpretar que s'extingeixen les *pretensions del creditor*



*contra el garant per raó de la garantia* i no el dret de garantia en ell mateix considerat. Llegit el precepte correctament, allò que s'estén a les garanties és "l'extinció per prescripció de la pretensió": si la prescripció, per regla general, no té virtualitat extintiva del dret garantit, sinó només de la pretensió per a exercitar-lo (cf. art. 121-1 CCCat), tampoc no ha d'extingir el dret addicional que la garantia confereix al creditor, tant si s'exercita contra el mateix deutor (en la seva condició de titular del bé o el dret hipotecat, pignorat o retingut) o contra una altra persona (en la seva condició de garant personal o de titular del bé o dret especialment afecte al pagament). Així, per exemple, si el fiador paga el deute garantit sense oposar la prescripció de la fiança, no podrà posteriorment repetir contra el creditor (art. 121-9 CCCat); només podrà fer-ho contra el deutor, el qual, a la seva vegada, li podrà oposar la prescripció de la pretensió principal que eventualment s'hagués consumat si el fiador no li va comunicar amb antelació la intenció de pagar (art. 1840 CC).

Tanmateix, l'extinció per prescripció de les pretensions nascudes de drets reals de garantia presenta una particularitat notable. En la mesura que la constitució d'aquests drets requereix el traspàs possessori del bé especialment afecte al pagament o la inscripció registral del gravamen, la consumació de la prescripció i la subsegüent extinció de la pretensió del creditor legitima la persona gravada per a que sigui reconeguda o declarada judicialment aquesta eventualitat i poder reclamar així la restitució de la possessió del bé o la cancel·lació de la constància registral de la garantia. D'aquesta manera, la prescripció desplega no només la seva normal eficàcia defensiva enfront d'una reclamació aliena sinó també una eficàcia ofensiva, en convertir-se en fonament d'una pretensió adreçada a restablir l'estat de coses anterior a la constitució de la garantia. Per aquest camí, la prescripció pot arribar a produir, mediatament, l'extinció no només de la pretensió sinó del mateix dret de garantia, que tindrà lloc un cop sigui restituïda la possessió del bé pignorat o retingut o un cop sigui cancel·lada la inscripció registral del dret de garantia corresponent.

#### *4.2. La distinció entre garanties accessòries i garanties autònomes*

L'extinció de les pretensions que corresponguin al creditor per raó del seu dret de garantia en cas de prescripció de la pretensió principal es produeix, d'acord amb l'art. 121-8.2 CCCat, en les garanties accessòries. Com és sabut, l'accessorietat consisteix en un lligam de dependència de la garantia respecte de l'obligació principal i pot tenir lloc tant si la primera constitueix una obligació de reforç de la segona (garantia personal) com si genera un deure de subjecció al *ius distrahendi* del creditor (garantia real). La transcendència i intensitat d'aquesta connexió, però, pot variar, ja que depèn del règim legal de cada tipus de garantia i, en alguns casos (sobretot en les garanties personals), de la possibilitat de modelar-lo convencionalment: l'accessorietat de les garanties i, correlativament, la seva autonomia són graduables (NÚÑEZ ZORRILLA, 2001: 94-100).

Això obliga a esbrinar quin significat s'ha de donar al concepte d'accessorietat en la norma que ara analitzem. No és suficient, en aquest sentit, que la garantia s'hagi constituït per a assegurar, en tot o

en part, l'interès del creditor en el compliment d'una o diverses obligacions principals, ja que aquesta és una funció inherent a totes les garanties. Per a que el concepte d'accessorietat no resulti redundant, se n'ha de fer una interpretació més restrictiva i s'ha de circumscriure a les relacions de garantia que es vegin afectades per les diverses vicissituds (validesa, exigibilitat, transmissió, extinció) que experimentin les obligacions assegurades. En darrer terme, atès que la prescripció concerneix l'exigibilitat de les obligacions, s'ha de considerar un indicador decisiu d'accessorietat, als efectes de l'art. 121-8.2 CCCat, la repercussió en l'exercitabilitat de la garantia d'aquelles excepcions que fan l'obligació principal inexigible. Aquest tipus de repercussió pot derivar, segons la garantia que es tracti i els termes en què hagi estat constituïda, de l'aplicació d'una regla imperativa, dispositiva o, si el tipus contractual ho permet, fins i tot convencional. Cal subratllar, doncs, que l'extensió dels efectes de la prescripció a les garanties no sempre dependrà d'un concepte d'accessorietat prefigurats per la llei; pot dependre d'una decisió d'autonomia privada.

Hi ha dos grups de garanties que, d'acord amb aquesta interpretació, no han de quedar afectades per l'art. 121-8.2 CCCat, amb els matisos que veurem a continuació: les denominades garanties generals o globals i les garanties a primer requeriment.

a) *Garanties que assegurin obligacions futures indeterminades.*

Una relació de garantia no s'ha d'entendre accessòria, als efectes de l'art. 121-8.2 CCCat, si s'ha constituït per a assegurar obligacions indeterminades que una persona pugui contreure amb un creditor en el futur. Aquesta modalitat de cobertura general és practicada en la fiança, a l'empara de l'art. 1825 CC, i pot també convenir-se en altres contractes de garantia personal, com l'assegurança de caució (cf. art. 68 LCS), amb dos constreyniments: a) que s'haurà d'establir un màxim de responsabilitat; b) que el fiador, si no s'ha predeterminat la durada de la garantia, haurà de poder desistir-ne unilateralment, quedant en aquest cas exempt de responsabilitat per deutes encara no contrets en el moment del desistiment. En el tràfic, aquest tipus de fiança general (dita també fiança *omnibus*) s'acostuma a constituir en relacions comercials duradores entre deutor i creditor o en les relacions amb entitats financeres, a fi d'assegurar qualsevol obligació que el deutor contregui amb el banc, el pagament de subministraments futurs, etc. (CARRASCO, 2002: 157-166). En l'àmbit de les garanties reals, pot adoptar aquesta configuració la penyora possessòria, quan es pacta com a penyora flotant, d'acord amb l'art. 13.3 de la *Llei 19/2002, de 5 de juliol, de drets reals de garantia* (LDRG), que permet estendre la penyora a "*diverses obligacions ja contretes o per contreure de manera simultània o successiva entre el mateix deutor o deutora i el mateix creditor o creditora, durant un període de temps i per una quantia màxima convinguts*" (sobre aquesta modalitat de penyora, v. GIMÉNEZ DUART, 2000: 412-415) i, aparentment, tot i les dificultats amb què pot topar la seva inscripció registral, també l'anticresi, a tenor de la remissió que fa l'art. 22.1 LDRG a l'art. 13 de la mateixa llei.

En aquests supòsits, la indeterminació de les obligacions garantides impedeix que la garantia prestada esdevingui afectada per la prescripció d'una obligació concreta, fins que no hagi vençut el

termini de durada de la garantia i s'hagin extingit o hagin prescrit tots els deutes garantits. Naturalment, però, les obligacions que cauen dins de l'àmbit de cobertura d'aquestes garanties generals estan subjectes al seu propi termini prescriptiu, que pot consumir-se abans de la data d'extinció de la garantia, sense que la subsistència d'aquesta ho impedeixi, ja que la mera vigència de la garantia –pel seu caràcter general– no es pot interpretar com un reconeixement del deute ni menys com a reclamació extrajudicial del mateix. En la relació de cada obligació amb la garantia global, l'art. 121-8.2 CCCat és plenament aplicable i, per tant, un cop prescrita la pretensió principal tampoc no es podrà fer valer la garantia per al seu compliment (llevat que s'hagués pactat a primer requeriment, com veurem a continuació).

b) *Garanties que no admeten l'oposició pel garant d'excepcions corresponents a la relació entre creditor i deutor* (garanties a primer requeriment).

En el dret de garanties, és habitual qualificar com a garanties autònomes o independents –per contraposició a les accessòries– aquelles en les quals el garant no pot oposar a la reclamació del creditor les excepcions de la relació de valuta entre aquest i el seu deutor. Aquest pacte, que comporta l'exclusió de la regla expressada en l'art. 1853 CC, pot aposar-se vàlidament a la fiança i també a altres modalitats de garantia personal, com ara l'aval o l'assegurança de caució, que en aquests casos passen a denominar-se “a primera demanda” o “a primer requeriment”, o pot fins i tot, segons un sector doctrinal, fonamentar un tipus contractual autònom de caràcter atípic. Aquí no cal que ens posicionem en aquest debat (v., p. ex., CARRASCO, 1992, *in totum*; NÚÑEZ ZORRILLA, 2001, 285-308). Importa només remarcar que, malgrat la seva qualificació usual com a garanties autònomes (en la mesura que procuren la satisfacció del creditor amb independència dels avatars de la relació subjacent amb el seu deutor), aquesta eficàcia no les priva de la seva accessorietat (perquè assegurin l'interès de compliment d'una obligació vàlida, subsistent i exigible); ara bé, en lloc de manifestar-se per via d'excepció a la reclamació del creditor, l'accessorietat s'instrumenta en via de regrés contra el propi creditor que ha cobrat indegudament o contra el deutor, que habitualment no estarà facultat per oposar al garant, ex art. 1840 CC, les excepcions que aquest no ha pogut tampoc oposar al creditor (CARRASCO, 2002: 359).

Aquesta dinàmica de la garantia a primer requeriment, que manté el seu caràcter accessori, però l'articula de manera indirecta, en forma de “*solve et repete*”, sembla contrària a l'aplicació de la regla d'extensió dels efectes de la prescripció que estableix l'art. 121-8.2 CCCat. El garant obligat a primera demanda no pot, per definició, oposar la prescripció de la pretensió principal, i tot i que està legitimat per a oposar les excepcions que puguin derivar-se del contracte de garantia (p.ex., l'excepció de caducitat de la reclamació, si el creditor la formula fora del termini pactat), seria contradictori amb el propòsit negocial de les parts que pogués defensar-se amb una excepció de prescripció de la garantia, no pel transcurs del seu termini propi sinó per la repercussió de l'efecte extintiu de la pretensió principal ex art. 121-8.2 CCCat. Això suposaria introduir, en la relació entre creditor i garant, una discussió sobre les vicissituds de la relació de valuta, que és precisament allò

que les garanties a primer requeriment pretenen eludir. Crec, per això, que cal excloure aquesta modalitat de garantia del concepte de “garantia accessòria” emprat pel legislador català. En virtut de les obligacions contractualment assumides, el fiador o avalista ha de pagar malgrat la prescripció de la pretensió principal, i podrà demanar el reemborsament al deutor, sense que aquest, en virtut d’allò que normalment es pacta en aquests contractes, li pugui oposar l’excepció de prescripció que tenia contra el creditor. Finalment, el deutor no podrà demanar la restitució de la quantitat pagada al creditor, perquè el pagament d’un deute prescrit és irrepitable (art. 121-9 CCCat), sense que sigui rellevant, en la meua opinió, el fet que es tracti d’un pagament fet pel deutor o per un tercer. El règim de la garantia a primer requeriment, en definitiva, posa el creditor a recer de l’excepció de prescripció de la pretensió assegurada i fa que només hagi d’estar atent a la prescripció de la garantia o a la seva caducitat, si així s’ha pactat (eventualitat que, per cert, és molt més versemblant que la de la prescripció, atesa la funció de pagament ràpid que compleixen aquestes garanties).

#### *4.3. L'efecte extintiu de la pretensió derivada de la garantia per propagació de l'extinció de la pretensió principal*

L’art. 121-8.2 CCCat estableix una causa singular de prescripció de determinades pretensions –les provinents d’un dret de garantia– que té el seu fonament en l’efecte de propagació o de repercussió que provoca la prescripció d’una altra pretensió, la que procedeix de l’obligació garantida. Aquesta causa de prescripció no està expressament prevista en el codi civil espanyol, i la seva plasmació normativa en l’ordenament català es pot interpretar, precisament, com un pronunciament clarificador i en part reactiu respecte de l’orientació que va seguir en aquest punt el codi de 1889 i la interpretació que n’han fet la doctrina i els operadors que l’han aplicat.

En les garanties personals, la incidència de la prescripció d’un deute en la seva garantia s’assoleix, en el dret espanyol, pel procediment indirecte de l’oposició pel garant de la prescripció de l’acció principal (ex art. 1853 CC) (p. ex., LACRUZ/RIVERO, 1999: 358-359), si bé també hi ha autors que sostenen obertament que la prescripció de l’acció per a reclamar el pagament del deute principal extingeix la garantia. Aquesta afirmació, bastant difosa en seu de fiança (PÉREZ ÁLVAREZ, 1985: 239; GUILARTE, 1990: 335; CARRASCO, 2002: 244), només es pot fonamentar en l’art. 1847 CC (tocant a les causes d’extinció de l’obligació del fiador) si es parteix de la tesi –dubtosa a la vista de l’art. 1156 CC i àmpliament qüestionada en la doctrina contemporània– que la prescripció extingeix les obligacions i no només les accions per a reclamar-ne el compliment. En cap cas no es pot estendre al dret català, que ha optat per una concepció de la prescripció com a institució extintiva de pretensions i no de drets subjectius.

En el domini de les garanties reals, els problemes de coordinació –pel que fa a la prescripció– entre l’exercici del dret assegurat per la garantia i el del dret de realització que aquesta confereix són evidents, arran de l’establiment d’un termini prescriptiu especial per a l’acció hipotecària, de vint

anys (art. 1964 CC), més llarg que el general de les accions personals, de quinze anys (establert pel mateix article 1964) i altres especials, encara més breus, fixats per a la reclamació de diversos drets que també poden ser ocasionalment assegurats amb hipoteca. Per a superar l'aparent disfunció que pot produir aquesta dualitat de terminis s'han formulat diverses propostes interpretatives, que aquí ens podem estalviar de reproduir (cf. la seva recapitulació a GÓMEZ GÁLLIGO, 1996: 250-253). Destaquen, però, dues grans orientacions: a) la dels autors que entenen que quan s'ha constituït hipoteca, el crèdit hipotecari, com a entitat unitària, prescriu als vint anys, deixant sense virtualitat o reduïnt a la subsidiarietat el termini general de les accions personals (ROCA SASTRE/ROCA-SASTRE MONCUNILL, 1998: 172-177; LALAGUNA, 1974: 201-205); b) la dels autors segons els quals ambdues accions discorren paral·lelament, de manera que, prescrita l'acció personal, el crèdit es pot seguir fent efectiu per mitjà de l'acció hipotecària, dirigida contra el bé gravat (DÍEZ PICAZO, 1964: 174; REGLERO, 1994: 209-215; BLASCO, 2000: 443-444). Sense entrar aquí en aquesta discussió, cal dir, però, que l'art. 121-8.2 CCCat, com remarca la seva proposició final ("*... encara que no n'hagi transcorregut el termini propi de prescripció*"), manifesta una voluntat de superar aquests desajusts i ho fa aplicant rigorosament el principi d'accessorietat, de manera que les conseqüències de la manca d'exercici de la pretensió principal es traslladin *ipso iure* a la pretensió per raó de la garantia (regla que, en essència, coincideix amb la interpretació del sistema espanyol que fan, p. ex., PEÑA, 2001: 259-260; GÓMEZ GÁLLIGO, 1996: 253-259).

L'adopció d'aquesta regla pressuposa la subsistència de la dualitat de terminis prescriptius de l'acció personal i l'acció real, que ve imposada per l'existència de terminis especials en el dret espanyol (el de vint anys per a l'acció hipotecària sobre immobles, ex art. 1964 CC; el de tres anys per a la mateixa acció sobre béns mobles i per a l'acció de realització de la penyora sense desplaçament, ex art. 11 LHM; el de deu anys per a la hipoteca naval, ex art. 49 LHN), però que també es pot derivar, en cas que la cosa o el dret gravats es trobin en poder de tercers, de l'eventualitat que ambdues accions quedin afectades diversament per les causes d'interrupció i de suspensió de la prescripció. Si l'acció real prescriu abans que la personal, aquesta romandrà vigent a tots els efectes. Si es consuma primer la prescripció de l'acció personal, això determinarà la prescripció de l'acció real.

Aquest efecte té particular transcendència respecte de l'acció hipotecària sobre béns immobles, que pot arribar a quedar prescrita pel transcurs de deu anys, quan garanteixi obligacions contractuals, si no es produeixen fets o actes que interrompin o suspenguin aquest termini (art. 121-20 CCCat), o pel transcurs de terminis encara més breus: així, per exemple, l'acció pot prescriure, si es tracta d'una hipoteca en garantia de rendes o prestacions periòdiques, pel transcurs de tres anys a comptar del venciment de l'últim pagament degut (art. 121-21 CCCat, si bé ha de tenir-se en compte la regla sobre cancel·lació d'aquesta hipoteca prevista en els art. 157 LH i 248 RH) o, si la hipoteca s'ha constituït en garantia de lletres de canvi o pagarés, a l'empara de l'art. 154 LH, pel transcurs de tres anys, un any o sis mesos (segons quina sigui l'obligació garantida), en aplicació de la norma sobre prescripció de les accions canviàries de l'art. 88 de la Llei 19/1985, de 16 de juliol, canviària i del xec.

La decisió d'escapçar la durada de l'acció de garantia per fer-la coincidir amb la de les accions de reclamació del deute assegurat és defensable des d'una concepció estricta de l'accessorietat i suposa retornar al *desideratum* dels redactors de la Llei hipotecària de 1861, que van fixar el termini de vint anys per a l'acció hipotecària perquè, com deia la seva exposició de motius, “*siendo éste el señalado para la prescripción de las acciones personales a que está adherida la hipoteca, perdiendo éstas su fuerza no debe conservarla la hipotecaria, pues extinguido el crédito, no puede menos de considerarse extinguida su garantía*”. Aquest propòsit, però, com és sabut, no va tenir continuïtat en el codi civil de 1889, que va dissociar, en un mateix precepte –l'art. 1964–, els terminis de l'acció real hipotecària i de l'acció personal general, i va mantenir diversos terminis especials de prescripció d'accions relatives a drets eventualment susceptibles de ser assegurats amb hipoteca (p. ex., els de l'art. 1966 CC). L'única manera en què poden alinear-se ambdues accions és establint una causa de prescripció de l'acció nascuda de la garantia que operi per via de conseqüència de la prescripció de l'acció principal, com ara fa el codi català. Aquesta opció coincideix també amb la que en el seu dia van defensar els autors d'una de les propostes de política jurídica més exhaustives, en matèria de prescripció, de les darreres dècades (PETERS/ZIMMERMANN, 1981: 264-266), si bé, com s'explica a continuació, el legislador alemany de 2001 la va rebutjar.

Tot i la seva coherència dogmàtica des del punt de vista de l'accessorietat, la solució que estableix l'art. 121-8.2 CCCat s'ha de veure com una opció de política legislativa subjecta a discussió i a confrontació amb altres alternatives de regulació. Al cap i a la fi, com hem apuntat, l'accessorietat de les garanties és legalment modulable i el seu règim de prescripció no té per què quedar al marge d'un judici de ponderació de les raons que abonen o desaconsellen la seva observança estricta. N'és una prova el fet que, malgrat la crítica expressada en el dictamen abans citat, el codi civil alemany hagi mantingut en la reforma de la prescripció la regla segons amb el qual “la prescripció d'una pretensió sobre la qual hi ha una hipoteca, una hipoteca naval o un dret de penyora, no impedeix el creditor de buscar la seva satisfacció sobre l'objecte gravat” (§ 216.1 BGB, equivalent a l'antic § 223.1), regla que també segueixen, amb matisos diferencials de nota, altres ordenaments, com el suís i l'holandès respecte de la penyora mobiliària (arts. 140 OR i 323 del Llibre 3 BW).

Les raons que s'addueixen en aquests ordenaments per a justificar el trencament, en aquest punt, del principi d'accessorietat, estan bàsicament lligades a la naturalesa de la prescripció, que deixa subsistent el dret garantit (com sabem, el deutor segueix obligat tot i que quedin desvirtuades les pretensions per a la reclamació del crèdit), en conjunció amb la naturalesa dels drets reals de garantia, que subjecten els béns gravats “*directament i immediatament*” a la satisfacció del deute i confereixen un poder de realització de valor que es pot exercitar sense necessitat de cap acte de cooperació del propietari del bé gravat o del deutor (cf., en dret espanyol, els art. 104 LH i art. 16 LHM, quant a la hipoteca). Es diu, en aquesta línia argumentativa, que el creditor no ha de renunciar a allò que ja ha obtingut, i de la mateixa manera que pot negar-se a restituir allò que li ha estat pagat voluntàriament en compliment d'un crèdit prescrit, ha de poder igualment obtenir satisfacció a càrrec de la cosa que va ser especialment afectada a aquesta finalitat (GROTHER, 2001: 2033-2034). Els

designis de certesa jurídica i de protecció de l'*status quo* subjacents a l'institut de la prescripció ("*quieta non movere*") podrien quedar en entredit si aquesta s'ha de fer valer per via d'acció com a fonament d'un deure de restituir allò que el creditor va rebre en garantia quan l'obligació no havia prescrit encara (ZIMMERMANN, 2002a: 158-159, autor que no es pronuncia amb rotunditat quant als efectes que, *de lege ferenda*, hauria de tenir la prescripció de la pretensió principal sobre les garanties).

Els anteriors arguments, si hom s'hi fixa, no militen tant contra la propagació dels efectes de la prescripció de la pretensió principal a les garanties com contra la mateixa prescriptibilitat d'aquestes. Allò que sembla repugnar a aquests ordenaments (en els quals, sigui dit de pas, les manifestacions d'autotutela dels drets tenen major protagonisme que en el nostre), és que la prescripció desbordi la seva funció natural d'emparar la inhibició del deutor enfront d'una reclamació tardana, i pugui ser al·legada com a fonament d'una pretensió, exercida contra el creditor, de restitució de la possessió de la cosa o de cancel·lació de la constància registral del dret de garantia. A aquests efectes, és indiferent que la prescripció es produeixi per consumació d'un termini propi de prescripció de la garantia o per via de conseqüència de la consumació del termini correlatiu de prescripció de la pretensió principal.

Arribats a aquest punt, crec que les finalitats de seguretat jurídica i de protecció del deutor davant de reclamacions intempestives que expliquen i justifiquen l'existència de la prescripció abonen tant la regla favorable a la prescripció de les pretensions de realització de les garanties reals (de la qual són exemples els art. 1964 CC i 11 LHM) com la regla que estableix, com a causa particular de la seva prescripció, la de la pretensió principal (l'art. 121-8.2 CCCat). Tot creditor té la càrrega de realitzar diligentment el seu dret o manifestar almenys la seva voluntat inequívoca de fer-ho dins del termini que l'ordenament ha considerat prudencial atès l'interès del deutor a defensar-se, qüestionant si escau la legitimitat d'aquest exercici, i l'interès del tràfic a garantir un marge raonable de certesa en el desenvolupament de les relacions jurídiques. La tinença de la possessió del bé pignorat o retingut o la subsistència de la inscripció registral de la garantia no contrarresten en absolut les raons de política jurídica que justifiquen les normes de la prescripció. Per això aquesta pot desplegar, com he indicat més amunt, una eficàcia ofensiva que s'articula per via d'acció: si el creditor no observa els terminis legals d'exercici de les seves pretensions, pot quedar subjecte a una acció del propietari de la cosa adreçada a obtenir la declaració de la prescripció, la restitució de la possessió de la cosa i, eventualment, la cancel·lació de la inscripció registral del dret.

Durant el transcurs del termini prescriptiu el deute garantit es pot extingir per pagament, compensació, remissió o qualsevol altra causa extintiva de les obligacions i pot també esdevenir ineficax o inexigible per altres causes. És imaginable, fins i tot, que la garantia s'hagi constituït sense cap base jurídica (pensi's, per exemple, que el dret de retenció s'origina a partir d'una declaració unilateral del creditor, que pot ser jurídicament infundada). En tots aquests casos, el deutor no ha de patir indefinidament les conseqüències del fet que el creditor, per la raó que sigui, no hagi restituït la possessió de la cosa ni s'hagi prestat a cancel·lar la inscripció de la garantia. Si no concorre cap acte d'interrupció –cosa que en l'ordenament català és ben senzilla de fer, d'altra banda– la prescripció fa

taula rasa de les discrepàncies que hi pugui haver entre deutor i creditor sobre l'existència, consistència i subsistència de l'obligació, i ho fa sempre en perjudici d'aquest darrer.

Per aquestes raons, tot i que els art. 6.1, 18.1 i, per remissió, 22.1 LDRG disposen que el creditor afavorit amb una garantia possessòria (retenció, penyora o anticresi) es pot negar a tornar el bé fins que no se li hagin pagat totalment els deutes que van determinar la constitució del dret real, considero que aquestes normes no han de prevaler respecte de la continguda en l'art. 121-8.2 CCCat. Extingides les pretensions de realització del valor de la cosa, decau la causa que justifica el manteniment de la possessió dels béns pel creditor o el tercer i d'aquí que se'n pugui demanar la restitució.

El creditor, en conclusió, si el deutor ha incomplert l'obligació assegurada, té el deure d'exercitar dins de termini les pretensions de què disposi, i ho pot fer, com és sabut, en procediments judicials sumaris (art. 129 LH; art. 681 i seg. LEC) o àdhuc extrajudicials (art. 129 LH; art. 86 a 88 i 94 LHM; art. 7, 8, 10, 19 i 23 LDRG), en els quals les possibilitats d'oposició del deutor són molt limitades, i no inclouen, a diferència d'allò que s'estableix en el judici executiu ordinari (cf. art. 557.1 LEC, núm. 4), l'excepció de prescripció. El creditor pot aprofitar aquesta posició exorbitant que li dona la garantia i intentar fer efectiu el seu dret malgrat que la pretensió derivada de la garantia hagi prescrit. Pertocarà al deutor i, en el seu cas, al propietari de la cosa gravada oposar-se judicialment al procediment notarial de realització de valor al·legant la prescripció del deute o la de la garantia (art. 4.1, 10 b, 19.1 i 23 LDRG) o, en cas d'execució judicial sobre béns hipotecats o pignorats, interposar demanda de declaració de la prescripció i sol·licitar que s'asseguri l'efectivitat de la sentència amb retenció de la quantitat que hauria d'entregar-se al creditor (art. 698 LEC). Si no ho fessin i el creditor resultés pagat, no crec que puguin en un judici declaratiu posterior demanar que sigui declarada la prescripció a fi de recuperar la quantitat pagada: la mera constatació de la prescripció, si no va acompanyada d'una causa de nul·litat, anul·labilitat o rescissió del pagament, no pot fonamentar mai la devolució d'allò que el creditor ha rebut en aquest últim concepte (art. 121-9 CCCat).

#### *4.4 La cancel·lació registral de la inscripció de drets de garantia per transcurs del termini de prescripció*

En l'àmbit de les garanties registrals, el reconeixement legal que les accions derivades de les garanties són prescriptibles ha d'anar acompanyat, per a la seva efectivitat, d'algun mitjà a l'abast del titular de la cosa gravada que frustri l'intent del creditor d'exercitar la seva pretensió ja extingida. Aquest mecanisme és la *cancel·lació registral de la inscripció del dret de garantia*, que genera una presumpció d'extinció del dret (art. 97 LH) i, en el cas de la hipoteca, impedeix l'execució directa contra els béns gravats (art. 130 LH), llevat que es deixi sense efecte la mateixa cancel·lació i es restableixi la vigència de l'assentament indegudament cancel·lat (cf. art. 181 i 182 RH).



La possibilitat de procedir a aquesta cancel·lació resulta del paràgraf 5è. de l'art. 82 LH, que va ser afegit a aquest article per la DA 27a. de la Llei 24/2001, de 27 de desembre, sota la rúbrica “*Cancel·lació de condicions resolutòries i hipoteques inscrites en el Registre de la Propietat per caducitat*”. La norma es va dictar per a omplir el buit deixat en l'art. 177 RH per la STS 31.1.2001, Sala 3a. (RJ 2001\1083), que va anul·lar-ne el paràgraf segon –el qual contenia un precepte amb una finalitat anàloga a la de l'art. 82 V LH– precisament per no respectar els terminis trentenaris de prescripció establerts en les compilacions de Catalunya i de Navarra, aplicables a les accions per a l'exercici de condicions resolutòries. El seu contingut és el següent:

*“A solicitud del titular registral de cualquier derecho sobre la finca afectada, podrá procederse a la cancelación de condiciones resolutorias en garantía del precio aplazado a que se refiere el artículo 11 de esta Ley y de hipotecas en garantía de cualquier clase de obligación, para las que no se hubiera pactado un plazo concreto de duración, cuando haya transcurrido el plazo señalado en la legislación civil aplicable para la prescripción de la acciones derivadas de dichas garantías o el más breve que a estos efectos se hubiera estipulado al tiempo de su constitución, contados desde el día en que la prestación cuyo cumplimiento se garantiza debió ser satisfecha en su totalidad según el Registro, siempre que dentro del año siguiente no resulte del mismo que han sido renovadas, interrumpida la prescripción o ejecutada debidamente la hipoteca”.*

Abans d'entrar, però, en l'anàlisi de la cancel·lació de garanties per venciment del termini de prescripció de l'acció corresponent, crec que és oportú recordar l'existència d'altres causes de cancel·lació registral, d'origen legal o convencional, vinculades al transcurs del temps, el fonament de les quals presenta concomitàncies amb el de la prescripció. Prescindint de disposicions de naturalesa especial (com ara els art. 141 II i 157 IV LH) o transitòria (DT 3a. LH), es poden enumerar els següents grups de casos:

1) Supòsits de *caducitat convencional del dret d'hipoteca immobiliària o de la condició resolutòria explícita* per als quals s'hagi pactat un termini concret de durada. En aquests casos (als quals es refereix l'art. 82 V LH que acabo de transcriure, en l'incís “*para las que no se hubiera pactado un plazo concreto de duración*”), es pot entendre que el dret caduca automàticament transcorregut el termini estipulat i la cancel·lació de l'assentament registral corresponent es pot produir sense demora ni consentiment del titular registral, ex art. 82 II LH (en aquest sentit, CORDERO, 2002: 657-658; GARCÍA GARCÍA, 2002: 84).

2) Supòsits de *caducitat de les inscripcions d'hipoteca immobiliària o de condició resolutòria explícita quan hagi transcorregut el termini d'exercici que s'hagués pactat en el moment de la seva constitució*. En aquests casos (als quals també es refereix l'art. 82 V LH, en l'incís “*o el más breve que a estos efectos se hubiera estipulado al tiempo de su constitución*”), també es parteix de la base que les parts han convingut un termini d'exercici del dret (més curt que el legal de prescripció) i, per tant, la situació és funcionalment molt semblant a l'anterior, la qual cosa obligarà a extremar l'ús dels criteris generals d'interpretació dels contractes. En aquest segon grup de supòsits s'hi han d'incloure, per exemple, els drets de garantia que les parts hagin sotmès a un termini convencional de prescripció més breu que el legal (com ara permet expressament el codi català, en el seu art. 121-3). De tota manera, és fàcil aventurar que proliferaran els casos dubtosos, sobretot si persisteix la doctrina –molt rigorosa– que

fins ara ha mantingut la DGRN quant a la possibilitat d'admetre la cancel·lació automàtica de garanties sotmeses a terminis pactats d'exercici (cf. BLASCO, 2000: 515-518). Sigui com sigui, els supòsits que ara examinem constitueixen casos de *caducitat de l'assentament i no de caducitat del dret*. Des del punt de vista de la seva operativa, se separen del cas examinat *sub 1)* per la seva manca d'automaticitat, atès que en aquest segon grup de casos es dóna rellevància obstativa de la cancel·lació de la garantia a certes circumstàncies que poden accedir al registre fora del termini pactat per al seu exercici (la renovació del dret, la interrupció de la prescripció –si es tracta d'un termini de prescripció abreujat convencionalment–, l'inici del procediment d'execució de la hipoteca). Precisament en atenció a aquest fet, la llei exigeix, per a sol·licitar la cancel·lació, no només que hagi transcorregut el termini convingut, comptat des del dia en què l'obligació hauria d'haver quedat satisfeta en la seva integritat, sinó un any addicional. Aquest termini addicional reflecteix el suggeriment, fet en alguna ocasió per la DGRN (p.ex., en la seva Resolució de 22.6.1995, RJ 1995\5329), de demorar durant un cert temps la cancel·lació, fins i tot si ja ha vençut el termini de durada o de prescripció de la hipoteca, en previsió que s'hagués iniciat anteriorment un procediment d'execució que no hagués accedit encara al Registre.

En la meua opinió, la regulació d'aquest supòsit en l'art. 82 V LH deixa sense aplicació, per raó de jerarquia normativa (només pel que fa a la hipoteca i a la condició resolutòria), el règim de cancel·lació regulat en l'art. 177 I RH, segons el qual la cancel·lació per caducitat dels assentaments relatius a drets que tinguin un termini de vigència per al seu exercici convingut per les parts només es pot demanar transcorreguts cinc anys des del venciment del termini.

3) Supòsits de *caducitat de les inscripcions d'hipoteca mobiliària i de penyora sense desplaçament* pel transcurs respectiu de sis i tres anys des del venciment de l'obligació garantida (art. 42 LHM).

En defecte d'aquests supòsits de cancel·lació d'una inscripció per caducitat del dret o del mateix assentament, el titular de la finca o el dret gravats que pretén la cancel·lació de la inscripció del dret de garantia per causa de prescripció ho pot aconseguir, si el creditor o els seus causahavents no hi consenteixen (cf. art. 82 I i III LH), per dues vies:

A) Per mitjà d'una *resolució judicial ferma*, obtinguda en un judici ordinari seguit contra el creditor o els seus causahavents en el qual es declari la prescripció del dret (ex art. 82 III LH) o en el procediment d'alliberament de gravàmens (art. 209 i 210 LH).

B) Per mitjà d'una *sol·licitud*, si concorren els requisits de l'art. 82 V LH. En aquest punt, l'art. 82 esmena la redacció de l'art. 177 II RH anul·lat (fent una remissió “al termini assenyalat en la legislació civil aplicable”, en lloc d'exigir el transcurs de quinze anys per a la prescripció de les condicions resolutòries) i hi introdueix alguna modificació remarcable. Així, a diferència de la regla establerta per l'art. 177 II RH, que legitimava per a demanar la cancel·lació al titular registral “que no hagués estat part en l'acte en virtut del qual es va constituir el dret que s'ha de cancel·lar”, l'art. 82 V

LH faculta en general als titulars registrals de qualsevol dret de la finca afectada i per tant, cal pensar, no només el tercer posseïdor de la finca gravada o subjecta a condició resolutòria, sinó també el mateix deutor hipotecari si segueix essent titular del bé o dret hipotecat, com també l'hipotecant no deutor. Amb aquesta extensió de la legitimació a qualsevol titular registral sembla decaure el suposat fonament que originàriament es va voler donar al precepte reglamentari anul·lat i que radicava en la inoposabilitat a tercers d'allò no inscrit en el Registre (art. 32 LH). En el cas, "allò no inscrit" seria l'acte interruptiu de la prescripció (sobre aquest fonament, MARTÍNEZ SANCHIZ, 2000: 169-173; en contra, creient que el precepte s'hauria d'haver recolzat en el principi de legitimació registral ex art. 38 LH, ÁVILA, 1999: 640-643). La solució adoptada per l'art. 82 V LH sembla preferible: la inoposabilitat de què tracta l'art. 32 LH té per objecte "els títols de domini o d'altres drets reals sobre béns immobles" i és desmesurat estendre-la als actes interruptius de la prescripció d'un dret que publica el registre.

La cancel·lació de la hipoteca o de la condició resolutòria, en aplicació del precepte que ara comentem, pot tenir lloc pel *transcurs del termini assenyalat en la legislació civil aplicable per a la prescripció de les accions derivades d'aquestes garanties, més un any adicional* (cf. MARTÍN MARTÍN, 1998: 234-237), en els mateixos termes i per les mateixes raons que hem comentat més amunt. "El termini assenyalat en la legislació civil aplicable" serà, a Catalunya, el de vint anys per a la hipoteca (ex art. 1964 CC), pel seu caràcter de termini especial sense regulació pròpia en el dret català (llevat de la hipoteca constituïda en garantia de censals, que té regulació pròpia en l'art. 6.2 de la *Llei 6/2000, de 19 de juny, de pensions periòdiques*), i el de deu anys per a la condició resolutòria (ex art. 121-20 CCCat), sempre que la relació obligatòria en qüestió quedi subjecta al dret català en virtut de les normes que determinen la llei aplicable, és a dir, l'art. 10 CC, apt. 5 i 10 (si es tracta d'una relació amb elements d'interterritorialitat en el si dins de l'Estat espanyol) o els art. 3 a 6, 10.1 d) i 19 del Conveni de Roma de 19 de juny de 1980 sobre la llei aplicable a les obligacions contractuals (si es tracta d'una relació contractual amb elements d'estrangeria). Caldrà tenir també en compte la possibilitat, admesa pel nou codi, d'abreujar o allargar convencionalment el termini de prescripció, fins a la meitat o al doble respectivament del que està establert legalment (art. 121-3 CCCat), circumstància que, si es dona, caldrà fer constar en la inscripció.

Algunes decisions recents de l'Audiència Provincial de Barcelona, concretament la SAB 9.3.2001, Secció 17a. (AC 2001\1032) i la SAB 11.5.2001, Secció 11a. (JUR 2001\234879) s'han pronunciat a favor d'entendre aplicable a l'acció de compliment contractual i a la d'exercici de la condició resolutòria, a Catalunya, el termini quinzenal general de les accions personals ex art. 1964 CC. Aquesta línia jurisprudencial és errònia: ho era en el marc del dret compilat (per a la seva argumentació, v. LAMARCA, 971-976, i el vot particular d'AMAT LLARI a la sentència d'11 de maig de 2001 citada) i ho seguiria essent, d'una manera més palmària, si es mantingués un cop entrat en vigor el nou codi. Els terminis de prescripció regulats pel dret català no són només aplicables a "institucions de dret civil català", com pretenen aquestes sentències, sinó a qualsevol relació jurídica que per raons de territorialitat o d'un altre punt de connexió amb Catalunya hagi de ser regida per

l'ordenament català (i encara que, per manca de normativa pròpia, acabin resultant aplicables normes estatals). Sense anar més lluny, ho demostra, en el nou codi, l'establiment de terminis especials de prescripció per a les pretensions de remuneració de diverses prestacions contractuals o per a les derivades de responsabilitat extracontractual, matèries que avui per avui no han estat objecte de desenvolupament institucional pel legislador català (cf. art. 121-21 CCCat). Per aquestes raons –i les apuntades en l'estudi i en el vot particular abans citats, que aquí no reproduiré– mereix adhesió el criteri favorable a la prescripció trentenària que va mantenir la SAB 13.12.1995, Secció 11a. (RJC 1996, 359) i utilitza la STS 31.1.2001, Sala 3a. (RJ 2001\1083) abans citada per justificar l'anul·lació del segon paràgraf de l'art. 177 RH (tot i que no constitueix, òbviament, jurisprudència civil). Per altra banda, els Actes resolutoris del TSJC núm. 27, de 4 de desembre de 2001 (La Notaria, 2001, núm. 11-12, 157) i núm. 25, de 17 de setembre de 2002 (BCERC 2002, núm. 102, 320), dictats en recursos governatius interposats contra qualificacions registrals, abonen també la tesi favorable a l'aplicació del termini trentenari general per a les accions que no tenen terminis especials i, entre elles, l'adreçada a fer valer la facultat de resolució dels contractes per incompliment.

Sens perjudici dels terminis de prescripció propis de l'acció hipotecària i de l'acció resolutòria derivada de la condició inscrita, també incidiran en l'aplicació de l'art. 82 V LH els terminis de prescripció de les accions personals de compliment de les obligacions garantides, perquè, en virtut de l'art. 121-8.2 CCCat, la consumació de la prescripció de la pretensió principal determinarà, per via de conseqüència, la prescripció de les pretensions derivades de la garantia. Aquest efecte es produirà tant si la garantia consisteix en un dret d'hipoteca com en una condició resolutòria (que s'ha de reputar, a efectes de l'esmentat article, una garantia accessòria, atesa la seva eficàcia i funcionalitat; cf., per tots, PEÑA, 2001: 409-435). Això pot suposar que la hipoteca o la condició resolutòria puguin ser cancel·lades pel transcurs de terminis notablement inferiors als de vint i deu anys respectivament. En concret, si la pretensió principal prescriu als deu anys, ex art. 121-20 CCCat, la hipoteca i la condició podran ser cancel·lades pel transcurs d'aquest termini més l'any addicional a què es refereix l'art. 82 V LH, sempre i quan la prescripció no hagi estat interrompuda i la interrupció consti registralment. Si la hipoteca garanteix prestacions periòdiques, es pot veure afectada en els mateixos termes per la consumació d'una prescripció triennal (art. 121-21 CCCat), sens perjudici, naturalment, que la hipoteca pugui ser també cancel·lada ex art. 157 IV LH. Si, finalment, la hipoteca garanteix el pagament de lletres de canvi (com s'admet a l'empara de l'art. 154 LH), també se'n podrà demanar la cancel·lació sobre la base de la consumació dels terminis de prescripció de les accions canviàries (ex art. 88 de la Llei 19/1985, de 16 de juliol, canviària i del xec).

La verificació del venciment del termini de prescripció com a pressupòsit d'una eventual cancel·lació de la inscripció d'una condició resolutòria o d'una hipoteca no està exempta de dificultats, si es té en compte que es poden haver produït actes interruptius de la prescripció, sobre tot per reclamació extrajudicial, que no hagin accedit al Registre. A aquest problema s'hi pot afegir, en dret català, el de l'operativitat de diverses causes de suspensió de la prescripció (cf. art. 121-15 a 121-19 CCCat) que poden alterar la data de venciment del termini prescriptiu. La legislació hipotecària, que no pot

desconèixer aquestes vicissituds, s'ha limitat, en l'art. 82 V LH, a establir una *causa de caducitat de la inscripció* basada en circumstàncies que indiciàriament permeten presumir que la hipoteca o la condició resolutòria no s'han exercitat dins de termini. Sobre la base d'aquests indicis i per raons d'agilitat del tràfic el legislador disposa que la inscripció del dret caduca i permet que es cancel·li l'assentament, tot depurant els fulls registrals de càrregues i gravàmens que presumiblement ja no es trobin en vigor. El registrador de la propietat no aprecia, evidentment, la consumació de la prescripció, perquè no disposa dels elements de judici per a fer-ho (cf. RDGRN 8.11.1951, RJ 1951\2603), sinó només el transcurs del termini de prescripció i la manca de reflex registral d'actes que denotin la seva interrupció.

Tampoc no es pot entendre en cap cas que l'art. 82 V LH estableixi una causa de caducitat del dret d'hipoteca o de la condició resolutòria basada en l'apreciació dels fets que acabo de citar. Si la prescripció no s'ha produït (perquè, p. ex., ha estat interromput el seu termini) una eventual cancel·lació realitzada a l'empara del precepte que ara comentem no haurà extingit el dret, que pot subsistir extrarregistralment, sense que l'eficàcia constitutiva de la inscripció d'hipoteca es pugui traslladar mimèticament a la cancel·lació: la presumpció d'extinció de l'art. 97 LH és *iuris tantum*, també per al dret d'hipoteca (en aquest sentit, v. GOÑI, 2000: 491-492; CORDERO, 2002: 658-659; en contra, Díez PICAZO, 1980: 308-309; GÓMEZ GÁLLIGO/DEL POZO, 2000: 171, 176). La cancel·lació sostreu al creditor el recurs al procediment d'execució directa contra els béns hipotecats, el priva de legitimació enfront de tercers per a exercitar qualsevol pretensió relativa a la hipoteca i fa inoposable a aquests, en els termes de l'art. 32 LH, un dret que ha deixat de tenir constància tabular, però, deixant salvada la posició dels esmentats tercers, el creditor pot intentar acreditar que la prescripció havia estat interrompuda o quedat suspesa i sol·licitar judicialment que es declari la ineficàcia de la cancel·lació.

## **5. Materials normatius**

- [Llei 29/2002, de 30 de desembre. Primera llei del Codi civil de Catalunya](#) (DOGC núm. 3798, de 13 de gener de 2003)

- [Principis del dret europeu de contractes](#) (Capítol XIV: Prescripció)

- [Llei alemanya de modernització del dret d'obligacions](#) (§§ 194 a 218 BGB). La traducció al castellà de l'esmentada llei es pot consultar a María Luisa VIVES MONTERO, *Anuario de Derecho Civil*, Tom LV, Fascicle III, (juliol-setembre) 2002, pàgs. 1229 a 1310. Per al seu comentari, quant a la reforma del dret de la prescripció, vegeu també: Albert LAMARCA, “[La modernització del dret alemany d'obligacions: la reforma del BGB](#)”, *InDret 2/2001*, i “[Entra en vigor la llei de modernització del dret alemany d'obligacions](#)”, *InDret 1/2002*.

## 6. Bibliografia

- ÁVILA NAVARRO, Pedro (1999), “La cancelación de cargas por “caducidad reglamentaria” (art. 177 RH) y el principio de legitimación en Roca-Sastre”, *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario*, núm. 651, març-abril 1999, 639-649.
- BLASCO GASCÓ, Francisco de P. (2000), *La hipoteca inmobiliaria y el crédito hipotecario*, Tirant lo blanch.
- BYDLINSKI, Peter (1996), “Die Aufrechnung mit verjährten Forderungen: Wirklich kein Änderungsbedarf? (Zugleich eine Kritik an der Rückwirkung der Aufrechnungserklärung)”, *Archiv für die zivilistische Praxis* 196, 276-304.
- CARRASCO PERERA, Ángel (1992), *Fianza, accesoriedad y contrato de garantía*, La Ley.
- CARRASCO PERERA, Ángel / CORDERO LOBATO, Encarna / MARÍN LÓPEZ, Manuel J. (2002), *Tratado de los Derechos de Garantía*, Aranzadi.
- DÍEZ PICAZO, Luis (1964), *La prescripción en el Código Civil*, Bosch.
- DÍEZ PICAZO, Luis (1980), “El negocio cancelatorio y la causa de la cancelación”, a: *Estudios de Derecho Privado*, Civitas, 293-311.
- DÍEZ PICAZO, Luis (1996), *Fundamentos del derecho civil patrimonial*, Vol. 2n., *Las relaciones obligatorias*, Civitas (5a. ed.)
- GARCÍA GARCÍA, José Manuel (2002), *Legislación hipotecaria y del Registro Mercantil*, Civitas (23a. ed.)
- GIMÉNEZ DUART, Tomàs (2000), “Consideraciones en torno a la Ley catalana 22/1991, de garantías possessòries sobre cosa moble, y a sus implicaciones con el Código Civil”, a: ÀREA DE DRET CIVIL UNIVERSITAT DE GIRONA (coord.), *El futur del dret patrimonial de Catalunya (Materials de les Desenes Jornades de Dret Català a Tossa)*, Tirant lo blanch, 397-421.
- GÓMEZ GÁLLIGO, Francisco Javier (1996), “La extinción del crédito hipotecario”, a: *Extinción de obligaciones* [Cuadernos de Derecho Judicial, XXVI], Consejo General del Poder Judicial.
- GÓMEZ GÁLLIGO, Francisco Javier / DEL POZO CARRASCOSA, Pedro (2000), *Lecciones de Derecho Hipotecario*, Marcial Pons.
- GOÑI RODRÍGUEZ DE ALMEIDA, María (2000), *El asiento de cancelación negocial del crédito hipotecario*, Centro de Estudios Registrales.
- GROTHE, Helmut (2001), *Münchener Kommentar zum BGB (§§ 222, 223)*. Tom 1 (*Allgemeiner Teil. AGB-Gesetz*). Beck (4a. ed.), 2030-2035.
- GUILARTE ZAPATERO, Vicente (1990), “Comentario a los arts. 1822 a 1886 del Código civil”, en: ALBALADEJO, Manuel (dir.), *Comentarios al Código civil y Compilaciones forales*, Tomo XXIII, EDERSA.
- LACRUZ BERDEJO, José Luis / RIVERO HERNÁNDEZ, Francisco (revisió i posada al dia) *et alii* (1999), *Derecho de obligaciones*, Vol. 2, *Contratos y cuasicontratos. Delito y cuasidelito*. Dykinson.
- LALAGUNA, Enrique (1974), “Los créditos hipotecarios”, *Revista de derecho notarial*, núm. 85-86 (jul.-des. 1974), 157-205.

- LAMARCA MARQUÈS, Albert (1999), “La prescripció de les accions personals que no tenen assenyalat termini especial en el dret civil de Catalunya: La seva inaplicació”, *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 4, 957-982.
- MARCO MOLINA, Juana, “La prescripció extintiva de les obligacions en el dret civil de Catalunya”, a: BADOSA, Ferran (coord.), *Compendi de dret civil català*, Edicions Universitat de Barcelona, Marcial Pons, 161-167.
- MARTÍN MARTÍN, Álvaro José (1998), “Inscripciones, anotaciones y cancelaciones”, a: *La reforma de los Reglamentos Hipotecario y del Registro Mercantil por R.D. 1867/1998, de 4 de septiembre*, Centro de Estudios Registrales, 229-239.
- MARTÍNEZ SANCHIZ, José Ángel (2000), *Comentario de la reforma hipotecaria (R.D. de 4 de septiembre de 1998)*, Consejo General del Notariado.
- NÚÑEZ ZORRILLA, M<sup>a</sup> DEL Carmen (2001), *La problemática actual de las denominadas garantías independientes o autónomas*, Marcial Pons.
- PEÑA BERNALDO DE QUIRÓS, Manuel (2001), *Derechos reales. Derecho hipotecario. Tom II. Derechos reales de garantía. Registro de la Propiedad*. Centro de Estudios Registrales (4a. ed.)
- PÉREZ ÁLVAREZ, Miguel Ángel (1985), *Solidaridad en la fianza*, Aranzadi.
- PETERS, Frank / ZIMMERMANN, Reinhard (1981), “Der Einfluss von Fristen auf Schuldverhältnisse. Möglichkeiten der Vereinheitlichung von Verjährungsfristen”, a: BUNDESMINISTER DER JUSTIZ (ed.), *Gutachten und Vorschläge zur Überarbeitung des Schuldrechts*, Tom I, Bundesanzeiger, Köln, 77-373.
- REGLERO CAMPOS, Fernando (1994), “Comentario a los arts. 1961, 1964 a 1968, 1970 a 1972, 1974 y 1975 del Código civil”, a: ALBALADEJO, Manuel / DÍAZ ALABART, Silvia (dir.), *Comentarios al Código civil y Compilaciones forales*, Tom XXV, Vol. 2, EDERSA.
- RIVERO HERNÁNDEZ, Francisco (2002), “La prescripción y la caducidad. Perspectivas legislativas”, en: ÀREA DE DRET CIVIL UNIVERSITAT DE GIRONA (coord.), *L'exercici de les competències sobre Dret civil de Catalunya (Materials de les Onzenes Jornades de Dret Català a Tossa)*, Tirant lo blanch, 393-453.
- ROCA SASTRE, Ramon M<sup>a</sup> / ROCA-SASTRE MONCUNILL, Luis (1998), *Derecho hipotecario (Hipotecas. Ejecución hipotecaria)*, T. IX, Bosch (8a. ed.)
- ROJO AJURIA, Luis (1992), *La compensación como garantía*, Civitas.
- VALPUESTA FERNÁNDEZ, Ma. del Rosario (1991), “Comentario a los arts. 1195 a 1202 CC”, a: Cándido PAZ-ARES RODRÍGUEZ *et alii* (dir.), *Comentario del Código Civil*, Ministerio de Justicia, Madrid, 1993 (2a. ed.), p. 279-294.
- ZIMMERMANN, Reinhard (2001a), “Grundregeln eines Europäischen Verjährungsrechts und die deutsche Reformdebatte”, *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht* 2/2001, 216-222.
- ZIMMERMANN, Reinhard (2001b) / LEENEN, Detlef / MANSEL, Heinz-Peter / ERNST, Wolfgang, “Finis Litium? Zum Verjährungsrecht nach dem Regierungsentwurf eines Schuldrechtsmodernisierungsgesetzes”, *Juristenzeitung* 13/2001, 684-699.
- ZIMMERMANN, Reinhard (2002a). *Comparative Foundations of a European Law of Set-Off and Prescription*. Cambridge University Press. Cambridge (UK).

- ZIMMERMANN, Reinhard (2002b), "Das neue deutsche Verjährungsrecht – ein Vorbild für Europa?", a: KOLLER, Ingo/ ROTH, Herbert / ZIMMERMANN, Reinhard, *Schuldrechtsmodernisierungsgesetz 2002* [Schriften der Juristischen Studiengesellschaft Regensburg e.V.], Heft 25 Beck, 9-43.